

## KURYER LITEWSKI.

w Wilnie w Poniedziałek dnia 1 Września r. s. 1830 Roku.

## WIADOMOŚCI KRAJOWE.

## W i l n o.

W przeszłą sobotę, dnia 30 z. m., obchodzony był uroczystość, dzień Wysokich Imienin, NAYJAŚNIEJSZEGO WIELKIEGO XIAŻĘCIA NASTĘPCY TRONU ALEXANDRA NIKOLAJEWICZA, oraz rocznica narodzin NAYJAŚNIEJSZEY WIELKIEY XIAŻNICZKI OLGI NIKOLAJEWNY. Zrana we wszystkich kościołach odprawiły się dziękczynne modły i śpiewane było *Te Deum laudamus*. Wieczorem miasto było oświecone.

## Sankt-Petersburg dnia 22 sierpnia

Przez najwyższy dyplomata pod dniem 3 t. m., wydany w *Helsingfors*, CESARZ JRGOMOŚĆ NAYJAŚKAWIEY raczył mianować kawalerem orderu s. *Włodzimierza* 2giey klasy, Jenerał-porucznika *Szeltinga*, dowódcę naczelnego portu *swéaborgskiego*.

— Wice-prezydent Senatu *Fiaładzkiego*, *Lvellan*, i radca stanu *Baron Kothen*, członek tegoż Senatu, mianowani są kawalerami orderu s. *Włodzimierza* 3ciey klasy.

— Radzca kollegialny, *Demidow*, Kamerher J. C. M. uczynił nową ofiarę, 125,000 rubli, na rzecz wdów i sierot po wojownikach, którzy przeszli *Balkan*. NAYJAŚNIEJSZY CESARZ JRGOMOŚĆ, po uczynioném sobie o tej ofierze doniesieniu, raczył *najjaśkawiey* oświadczyć Swoje wysokie P. *Demidowemu* zadowolenie.

— Kupecy *W. Sengbusz* i *C. A. Mayer* uznani są, pierwszy konsulem szwedzkim i norweskim w *Rydze*, a drugi konsulem niemieckim w *Revalu*.

— *Nagayant J. H.* mianowany wice-konsulem rosyjskim w *Flekefiord*. (J. d. S. P.)

— Przez najwyższy ukaz do Rządzącego Senatu pod dniem 15 sierpnia, sprawujący obowiązki *bessarabskiego* wice-gubernatora, radca dworu *Klimsz*, w nagrodę gorliwego sprawowania obowiązków, utwierdzony na tym urzędzie i podniesiony do rangi radcy kollegialnego.

— Przez najwyższy ukaz do Kantoru-Dworu pod dniem 2 sierpnia, członek Senatu *Finlandzkiego* rzeczywisty radca stanu, *fon Hartmann*, *najjaśkawiey* mianowany Kamerherem Dworu J. C. M.

— Radzca kollegialny *Xiażę Wiaziemski*, członek ministerium skarbowego do obcych poleceń, mianowany członkiem ogólnego zgromadzenia departamentu handlu zewnętrznego.

— Senatorowie rzeczywisty radca tajny *Obreskow*, jenerałowie porucznicy *Gorgoli* i *Hrabia Gurjew*, radzca tajny *Baranow*, 3ciey klasy *Bezrodny* i radzca tajny *Czeliszczew*, którzy składali osobny urząd do zadzierżawienia poborów trunkowych, za niezmordowane prace przez nich podjęte i korzystne ukończenie tej rzeczy, otrzymali oświadczenie Monarszego zadowolenia (G. S.)

— Towarzystwa do przedsięwzięć handlowych i przemysłowych, o których użyteczności przekonało doświadczenie, coraz znakomitsze czynią w *Rossyi* postępy. Nie dawno donieśliśmy o utworzeniu się kilku kompanii w guberniach południowych Państwa. *Telegraf Moskiewski* nowy w tym względzie podaje do rozważenia publiczności projekt, który zda się dla azyatyckiego handlu naszego obiecywać wielkiej wagi korzyści. Podług pomienionego dziennika, negocjanci moskiewscy powzięli myśl utworzenia kompanii żeglugi na morzu *Kaspijskiem*. Spiesznie doniesie-

my o szczegółach tego przedsięwzięcia, iak tylko ono otrzyma potwierdzenie rządowe.

— W *Kijowie* w miesiącu maju umarła obywatelka tego miasta, *Marya Kalinowska*, mając wieku 109 lat.

— Dnia 29 marca w *Wierchnieudińsku*, o godzinie 8mej wieczorem, dało się uczuć mocne trząsienie ziemi, które trwało blisko trzech sekund, w kierunku z północo-wschodu na południowachód.

— Wczorajsze zaćmienie księżyca było obserwowane przez wielką liczbę mieszkańców tutejszej stolicy: powietrze przez cały dzień i przez większą część wieczora, było bardzo mgliste, wyjaśniło się dostatecznie i w zupełności można było widzieć ten interessujący fenomen. (J. d. S. P.)

## ALWERTSKA KOPALNIA MIEDZI, USTA-BASZY GRECKI, JEJ HISTORIA.

(Wyciątek z podróży po prowincjach zakaukaskich.)

Kamienista ścieżka, idąca po spadziściach gór, doprowadziła nas ku brzegowi *bystrey Debedy*, na której jest tu zbudowany most kamienny, o iedney arkadzie, opierającej się o brzegi tej rzeki. Most ten zrobiony z dzikiego, ciosanego kamienia, ma długości 27½ sążni, a szerokości 1½; na końcu mostu jest postawiony czworokątny kamień bazaltowy, na którego iedney stronie znajduje się wyróżniona tarcza, na drugiej napis, w języku ormiańskim, iuż dosyć zatarty. Tłumacz mój, bardzo mierny piśmiennik, mógł tylko wyczytać, iż ten most został zbudowany przez *Aszota*, króla ormiańskiego.

Przechywszy most, iechaliśmy krętą ścieżką, prowadzącą na górę *Larwar* \*), od *Rossyan* przezwaną *Altawerską*. Wkrótce przybyliśmy do wsi, w kształcie amfiteatru rozłożonej na spadziściach góry, a zamieszkaney przez Greków, bawiących się przemysłem około kopalni. Stądtem w domu *Usta-Baszy*, *zwierzchnika* *maystrów*, *Starszyny* *osadników* *greckich*. *Altawerska*, albo pospolicie nazywana *Alwertska* kopalnia miedzi, została założoną przez *Gruzyjskiego Króla*, *Herakliusza*, za pomocą *Greków*, przezeń wezwanych, w r. 1763, z miasteczka *Gumiszchana* (kopalni srebra), leżącego między *Arzerum* a *Trapezontem*. Ci Grecy, wezwani przez *Króla Herakliusza*, w liczbie 2000 dusz, płci oboiej, skrytym sposobem przybyli do *Gruzyi*, pod naczelnictwem *Eminezy* \*\*) *Teodora Chadżifotowa*, i na przód założyli kopalnię srebra, *Achtalską* i *Tambutuską*, a potem, w r. 1770, *Altawerską* i *Szambutuską* miedzi. W pierwszych latach dobywano srebra, w obu kopalniach, po 40, 60, a iednego roku dobyto 81 pudów, 16 funtów; miedzi, po 5, 10 i 15,000 pudów. Cała dobywanego srebra i miedzi ilość była oddawaną na użytek *Greków*, przemysłników górniczych; ale musieli oni dawać dziesięcinę na rzecz właścicieli ziemni, (*Xiażę Argutyńskich—Dothorukich*), a resztę *Królowi* sprzedawać, w cenie umówionej, dosyć niskiej \*\*\*). W roku 1785, podczas wtargnienia do *Gruzyi* *Omara*, *Chana Awarów*, Grecy *altawerscy*, przerażeni jego okrucieństwem, rzucili wszystkie narzędzia górnicze i majątność, skryli się do kopalni *achtalskiej*, którą, przez miejscowe położenie,

\*) Wyraz tatarski, oznaczający drogi kamień.

\*\*) Naczelnik kopalni.

\*\*\*). Po 3 rub. sr., *baszman*.

uwawali za mocniejszą i bezpieczniejszą; ale *Omar Chan*, dnia 20 września, zdobył kopalnię achalską, zburzył wsi i wspaniałą klasztor grecki, przy niej zbudowany, a mieszkańców zabrał w niewolę i rozprzedał w paszaliu achalskim. Po oddaleniu się *Omar Chana*, Król postarał się odnowić kopalnię, niektórych Greków wykupił z niewoli, inni zaś znaleźli porę sami umknąć, a tym sposobem, czynności i roboty górnicze znowu się rozpoczęły. W roku 1786, za nastaniem lata, Grecy, obawiając się nowych napadów *Omar Chana*, który jeszcze zostawał w *Achalcychu*, przenieśli się do *Tyflisu*, gdzie dopóty przebywali, póki *Omar Chan*, przez swój odjazd do *Dagestanu*, nie uspokoił wszystkich mieszkańców Gruzji, a Grecy znowu się ukazali w kopalniach. Niedostatek przemysłników górniczych, po większej części wygubionych przez *Omar Chana*, stał się przyczyną wielkiego zmniejszenia się robót kopalni, tak, iż srebra dobywano corocznie, tylko od 10 do 15 pudów, a miedzi od 5 do 6000 pudów. W takim stanie roboty kopalne trwały do roku 1795. W tym roku, krwi chciwy *Aga Mahmad Chan*, Szach perski, znaiomy pod imieniem *Eunucha*, we 37000 wojska wtargnął w granice Gruzji. Postrach rozszerzony przez wiadomość o jego okrucieństwach, zmusił wszystkich spokojnych mieszkańców do szukania bezpiecznej ustroni. Grecy, nie pokładając już nadziei w warunkach kopalni achalskiej, oddalili się do *Tyflisu*. Waleczny Król *Herakliusz*, wystawszy swoją rodzinę do *Duszetu*, postanowił uporać się bronią swoją stolicy. Dnia 9 września, roku 1795, *Aga Mahmad Chan* zbliżył się ku *Tyflisowi*, i stanął obozem w odległości ośmiu wiorst od tego miasta, pod wsią *Saganług*. Król *Herakliusz*, dnia 10 września, wyszedł przeciwko niemu, ale wkrótce musiał powrócić do *Tyflisu*, nie zdoławszy wyparować Szacha z obranej przezeń pozycji. Dnia 11 września, Król *Herakliusz*, wzmocniwszy swoje wojsko wszystkimi *Tyflisu* mieszkańcami, znowu wyszedł z miasta i natrafił na Persów. Bitwa była zacięta i krwawa, ale gdy Xiążę *Abatidze*, który dowodził Imerecyanom, został zabity, wojsko jego rzuciło się do ucieczki, i po drodze zrabowało *Tyflis*. Król *Herakliusz*, po ucieczce Imerecyanów, pozbawiony znacznej części wojsk swoich, musiał ustąpić z placu bitwy i schronił się do *Duszetu*. *Aga Mahmad Chan*, wszedłszy do *Tyflisu*, okropnie go spustoszył, i wszystkich obojczych mieszkańców zabrawszy w niewolę, oddał się wieczorem do obozu *saganługskiego*. Tu od iedney branki, Greczynki, dowiedział się, że w kopalni achalskiej iakoby jest zachowana wielka ilość srebra: dla tego więc, dawszy im konwoj i *Tezapczy* \*) *Anastazego Chodżifotowa*, syna *Eminczy Teodora*, któryby drogę pokazał, wystąpił do *Achaltali*. Ale ten konwoj, zbliżywszy się do *Achaltali*, postrzegł mnóstwo ludu zgromadzonego, obawiał się iść dalej, i wrócił do obozu. *Tezapczy Anastazy Chodżifotow*, podczas rozdziału ienów, dostał się *Dżawat Chanowi*, władcy *Hanżyńskiego*, od którego, w miesiącu grudniu, uciekł do Gruzji. Tam, po śmierci swojego oycy, zajął się zarządzeniem kopalni, odnowił ich roboty, chociaż znacznie zmniejszone, tak, iż Król *Jerzy*, swój dochód z tych kopalni oddawał w dzierżawę za 12,000 r. sr., na rok.

Po śmierci Króla *Jerzego*, te kopalnie przez zarządzającego Gruzją, Rzeczywistego Radcę Stanu, *Kowalińskiego*, nieiaki czas były oddawane także w dzierżawę, do roku 1803, to jest, do przybycia tam Hrabiego *Mussina-Puszkina*. Przy nim znajdowali się wezwani z Rosyi majstrowie, i zaczęli wytapiać rudę, kupując miedź czarną u Greków; wielu z tych ostatnich, odbywanie robot górniczych widząc być niekorzystnym dla siebie, opuściło kopalnię, i większą częścią osiadło w miasteczkach: *Gopret* i *Cinckaro*, w dystancyi *Borczańskiej*, gdzie zostali rolnikami. W roku 1816, roboty kopalni srebra ustały. A-

\*) *Mayster*, oddzielający złoto od srebra.

le, dnia 3 lutego w tymże roku, po ogłoszeniu prawideł i praw, na mocy których roboty górnicze w Gruzji zostały urządzone, *allawerdska kopalnia* znowu poszła pod zarządzanie Greków, którym udzielono też prawo dobywania i wytapiania rudy miedzianej i srebrnej, pod warunkiem płacenia do skarbu 10 części dobytej miedzi, i dwóch procentów od całej ilości miedzi wytopionej, za robotników, których, podług postanowienia, wypadało Grekom dawać po 155 ludzi, z pomiędzy Ormianów dystancyi *Borczańskiej* i *Kazachskiej*. Wojna z Persją i Turcją była nieco wstrzymała roboty kopalni; ale dzisiaj, przez nieustanne starania, kopalnie: *Allawerdska* i *Szanługska*, odbywają swoje działania; zostały odkryte nowe, bogate źródła rudy miedzianej; lecz roboty w kopalniach srebra, od roku 1816, zupełnie ustały.

Podziękowawszy szanownemu *Anastazemu Teodorowiczowi*, Usta-Baszy greckiemu, za udzielenie mi tych szczegółów, spytałem się go: iakiby los spotkał jego rodzinę, gdy sam został w niewolę wzięty przez *Aga Mahmada Chana*. Dobry starzec, ciężko westchnąwszy, opowiedział mi rzecz następującą: „Miałem żonę Gruzynkę, i kiedy *Aga Mahmad Chan* zdobył *Tyflis*, zostaliśmy w niewolę wzięci razem z dwiema córkami: *Barbarą* trzyletnią, i *Eufemią* kilku miesięcy. Ja dostałem się *Dżawat Chanowi Hanżyńskiemu*, a żona moja i córki pewnemu magnatowi perskiemu, *Ali-Kuli-Chanowi*. Ten, polubiwszy moją żonę, przybrał ją za nałożnicę i żył z nią lat 7. Po jego śmierci, wykupiłem ją za 1000 rub. sr., moje zaś córki, wychowane w wierze mahometańskiej, zostały w Persyi. Nie wiem, gdzie się podziela starza, od młodszy zaś niedawno list otrzymałem; poszła za kuzyna *Ali-Kuli-Chana*.” To powiadał starzec, westchnął, i żył się mu potoczyły z oczu.

Iżby rozproszyć smutek czcigodnego starca, wezwałem go na przechadzkę po wsi.

Wies *Atlawerdska*, od Tatarów nazywana *Mischana* (kopalnią miedzi), składa się z 50 chattek, zamieszkanych Grekami, przemysłnikami górniczymi. Oprócz tego, mieszkają w niej: sędziwy starzec, Biskup *Joachim* i dwaj duchowni, oraz Komisarze ekspedycy: górniczy i skarbowy. We wsi tej znajdują się grecka cerkiew i szkoła, w której młodzież uczy się języka greckiego i pierwszych zasad arytmetyki. Położenie tej wsi jest smętne. Na spadzistości góry są rozstawione domki mieszkańców, w kształcie amfiteatru; nokoło wysokie góry pokrywa las gęsty. Chciałem być przeżyć do tego miejsca, gdzie rudę kopią, ale śnieg wielki zmusił nas powrócić do chatki.

Nazajutrz, zostałem rano obudzony dzwonieniem na mszę ś; ubrawszy się, poszedłem do cerkwi. Po mszy, odwiedzili mnie duchowni greccy i dyakon; z wielką ciekawością wypytawali się, co słychać, i co się dzieje w nieszczęśliwej ich oyczyźnie, tudzież, iaki los czeka potomków *Perryklesa*. Jak mogłem, zaspokoilem ich szlachetną ciekawość; potem, pożegnawszy się z poczytnym starcem, *Anastazym Teodorowiczem*, udałem się w drogę, wierzchem na *katerach*, gdyż koni zgoła nie było u Greków. Góry zupełnie były pokryte śniegiem; gładkie podkowy *katerów* ślizgały się, za każdym krokiem, i dosyć późno przyiechaliśmy na nocleg do wsi ormiańskiej, *Akari*. (G.S.P.)

#### KRÓLEWSTWO POLSKIE.

Warszawa dnia 6 września.

NAYJAŚNIEJSZY PAN najłaskawiej raczył zezwolić, aby w Warszawie nowo wybudowane koszary saperów nazywały się odąd Koszarami *NIKOLAJEWSKIEMI*.

— Dnia 3 b. m. w czwartą rocznicę Koronacyi N. Cesarza *Nikolaja I*, szczęśliwie odbytey w mieście *Moskwie*, odbyło się w tutejszym Kościele Metropolitalnym solenne nabożeństwo w obec wszelkich Władz Rządowych i ludu. Celebrował J.W. JX. *Prażmowski*, Senator, Biskup Płocki. Wieczorem oświecono domy stolicy.

— Dar N. PANA przeznaczony JW. JX. Szumberskiemu, Biskupowi Chełmskiemu, Senatorowi Królestwa Polskiego, przysłanym został z Petersburga. Jest to nader ozdobna i kosztowna infuła, oraz pastorat, alba, stufy, do obrzędu pontyfikalnego Greko-Unickiego.

— JW. Hrabia Krasinski Jenerał iazdy, Woiewoda, wrócił do Warszawy.

— Na tegoroczném zgromadzeniu badaczów natury, które się odbędzie w Hamburgu w bieżącym miesiącu, znajdować się będą trzech Professorów Warszawskiego Uniwersytetu PP. Mié, Woyde i Jarocki.

— List odebrany z Petersburga donosi, że Panna Sontag z pierwszego koncertu, danego w tej stolicy, miała dochodu dukatów 2,100. Ta artystka z wdzięcznością wspomina, iak uprzejmie była przyjęta w Warszawie.

— JPanna Żuczkowska zwiedziwszy Kraków, wyjechała do Lwowa, gdzie ma kilka rol przedstawić na tamiecznym teatrze Polskim.

— We wsi Pierzchowie w Galicyi, o 5 mile od Krakowa, żyje wieśniak Jakób Kostucha, który sam się nauczył czytać i ma bydź naturalnym astronomem, malarzem, mechanikiem, ieometrą i poetą! (G. W.)

— Przekonano się, iż domieszana galareta z kości do tak zwanego chleba z kartofli pieczonego, daie pokarmu bardzo pożywny i zdrowy; równie robią już teraz ser kartoflany, przez połączenie do ugotowanych i utartych kartofli, pewną ilość śmietany kwaśney, ser takowy ma bydź bardzo smaczny i im dłużej poleży, tym lepszym się staie.

— W Anglii teraz wyrabiają papier z porostu morskiego: równie jest dobrym iak papier zwyczajny, przysposabiając porost, przez wymoczenie w wodzie wapiennej: wynalazcą tego jest Elise Heyden z Hrab. Portsmouth.

— Wkrótce oddany będzie do druku przekład z francuzkiego na polski, podróży do Rosyi południowej, Georgii i innych prowincyi kaukaskich, odbyty przez P. Gamba konsula francuzkiego.

— U kommissarzów cyrkułowych miasta stołecznego Warszawy, zaczęto zbierać składki na restauracyą zamku Krakowskiego; każdy z tutajszych obywateli, w miarę możliwości, chętnie składa tę ofiarę.

— W mieście obwodowém Pułtusk, jest w korzystnym położeniu przy drodze bitej i nad rzeką spławną Narew, rękodzielnia sukienna, nowo urządzona, która przedsiębiorcy ochotnemu i mającemu zdolności i środki potrzebne, wypuszczoną bydź może z budowlami murowanemi, umyślnie ku potrzebie fabryki wzniesionemi, z przedziałnią o iednym assortymencie, tudzież machinami, narzędziami, podług nowszych ulepszeń wystawionemi, i foluszem; a to pod warunkami, które w biurze Kommissyi rządowej spraw wewnętrznych i policyi mianowicie w Dyrekcyi Jeneralney przemysłu i kunsztu, lub na miejscu w Pułtusk u Referendarza Stanu Kommissarza, wyznaczonego do urządzania fabryk tamże, każdego czasu przyrzane bydź mogą.

Miasto Pułtusk, gdzie ta fabryka istnieje, w obwodzie tegoż nazwiska, w województwie Płockim położone, na trakcie bitym głównym Petersbursko-Kowieńskim, odległe jest o mil 7 od miasta Warszawy, 10 od miasta wojewódzkiego Płocka, w okolicy obfitującej w drzewo, łąki i wodę, mieści wszystkie dogodności dla fabrykantów, których liczba dość znaczna już tam osiadła, znajduje się. (K. W.)

#### FRANCYA.

Paryż dnia 20 sierpnia.

(Journal de St. Petersburg.)

Przez urządzenie z dnia 13 ustanowiona została kommissya ze trzech członków do zrobienia stanu dawniejszej listy cywilnej; opatrzyć sposób zachowania dóbr i wartości wszelkiej natury, z których się ona składa; sprowadzić wszystkie wydatki do stopy prostego utrzymania; zebrać wszystkie rachunki dawniejszego intendenta ie-

neralnego, i przygotować wszystko do likwidacyi. Członkami tej kommissyi mianowani są: hrabia Montalivet, par Francyi; P. Schonen i P. Duvergier-de-Hauranne, członkowie izby deputowanych.

— Gdy wielka liczba deputowanych z departamentów wzięła uwolnienie, przeto minister spraw wewnętrznych przełożył izbie deputowanych, na posiedzeniu d. 14 dwa projekta do prawa, względem wyborów, dla zajęcia miejsc wakujących.

— Na posiedzeniu izby deputowanych d. 17, wniesiony został projekt do prawa, względem pożyczki nadzwyczajnej 5 milionów do budżetu r. 1830, na roboty publiczne, w celu dania zatrudnienia klasie robotniczej.

— Jenerał Clauzel, nowy wódz naczelny wyprawy afrykańskiej, bierze z sobą do Algieru liczny sztab główny, w którym znajdują się ienerałowie porucznicy Delort i Royer, oraz 29 oficerów.

— Stosownie do rozkazów ministra wojskowego, ienerał-porucznik dowódzca iszey dywizyi wojskowej zalecił oficerom wszelkiego stopnia, znajdującym się w Paryżu bez prawnego upoważnienia, ażeby się udali do swych domów, albo niezwłocznie stawili się w korpusach, do których należą. Oficerowie, którzy będą uwolnieni, a którzy zgoda nie mają zamieszkania w Paryżu, również udać się mają do swych departamentów, chyba otrzymali od ministra wojskowego pozwolenie na przebywanie w stolicy.

— Fregata Venus przybyła 12 do Tulonu. Przywiozła ona 200 wojskowych konwalescentów i 75 chorych, oraz ienerała Poret-de-Morveau i 20 oficerów. Okręt ten mało przywiozł wiadomości ważniejszych z Algieru. Teraz już pewna, że tylko 55 milionów znaleziono w pałacu deia. Arabowie zbrojni, ośmieleni nieszczęśliwą rozprawą pod Blidą, ukazują się już o milę od Algieru — D. 8, marszałek hrabia Bourmont, znajdował się jeszcze w Kassaba.

— Rozbitowie brygów, Sylène i Aventure, otrzymali d. 6 pozwolenie wyszć do Tulonu. O świcie już mnóstwo niezliczone mieszkańców zebrało się na pobrzeże; o godzinie 6tej walecznicy ludzie wstąpili na ziemię, widok ich stał się przyczyną scen nader tkliwych. Po pierwszych chwilach czułości bardzo naturalnej, zaprowadzono rozbitów do zasobu ekwipażów liniowych, gdzie im wydano bieliznę i wszelkie rzeczy do odzienia, których wielką mieli potrzebę.

#### ANGLIA.

Londyn dnia 20 sierpnia.

J. K. Mość raczył jenerał-majorowi Wiltughby Cotton udzielić tytuł kawalera.

— Urzędowa, pod d. 26 sierpnia, gazeta ogłasza mianowanie Sir Jerzego Fitzgeralda Hilla gubernatorem wyspy S. Wincentego.

— Sir Henryk Hardinge dnia 13 t. m., przybył do Dublinu, i nazajutrz, został wprowadzony do obowiązku sekretarza stanu Irlandyi.

— W dniach ostatnich tego miesiąca, odbyła się sprzedaż garderoby zmarłego Króla, Jerzego IV, z której przychód, podług zwyczaju, należy się pażiom, stojącym przy wschodach (pages of the back stairs), i przyniosła około 15 tysięcy f. s. (375,000 frank.)

— Gazeta Courier umieściła obszerny list angielskiego konsula w Algierze, pod datą 7 lipca, adressowany do iednego wysokiego urzędnika: Okazuje się z niego, iż, podczas ostatnich wypadków, imię i własność Anglików, były przez Algierczyków statecznie szanowane, że oraz wódz naczelny armii francuzkiej bardzo grzecznie obszedł się z konsulem angielskim. Wspomniano także w tym liście, iż Dey był przez Hrabiego Bourmont z wielką wspaniałością przyymowany.

— Podług dokumentów, złożonych komitetowi skarbu, armia angielska została powiększoną w sposób następujący: w nowych osadach 17,112 ludzi, w koloniach dawniejszych 849, w Anglii 9,096, Irlandyi 10, 363, Indyach-Wschodnich 14, 287, w ogóle 51, 707. Porównyując armią teraźniejszą do armii 1792 roku, okaże się

dwakroć większą, a odkładając na stronę to, co się odnosi do Indyy, wypadek jest zupełnie ten sam, gdyż wojska tej armii są opłacane z dochodów tego kraju.

— Dzienniki *Kvebeku*, wychodzące do dnia 19 lipca, uwiadomiam, iż tam przychody znacznie wzrosły. W porównaniu do odpowiedniego kwartału roku przeszłego, przychód z opłat celnych, w ciągu kwartału, kończącego się w dniu 5 lipca r. t., uczynił przewyżkę do 2,402 liv., 13 sh., 7 p. Przewyżka z opłat nałożonych od wina wynosiła do 1,902 liv., 7 sh., 9 p. Żniwa musiały być wcale obfite w *Wyższej-Kanadzie*. Dnia 12 lipca 1829, przybyło do *Kvebeku* 6,500 wychodców; liczba tych, którzy tam przybyli podczas teraźniejszej żeglugi, dnia 19 lipca, wynosiła do 16,840 osób.

— Podług raportu, złożonego Parlamentowi, liczba pojazdów i kabryolek najemnych w mieście *Londynie*, do dnia 1 stycznia 1830, wynosiła 1265.

— Tego roku połów śledzi na północnych brzegach Szkocyi był nadzwyczajnie obfity.

— Lord *Acheson* i P. *Brownlow* zostali obranymi na członków izby niższej, z hrabstwa *Armagh*; P. *Trevor* z hrabstwa *Carmarthen*; Sir J. *Lowther* i Sir J. R. G. *Graham* z hrabstwa *Cumberland*; P. J. J. H. *Johnstone* z hrabstwa *Dumfries*; Sir Jerzy *Clerk* z hrabstwa *Edinburg*, i P. W. *Dundas* z miasta; P. C. R. M. *Talbot* z hrabstwa *Glamorgan*; P. C. W. W. *Wynne* z hrabstwa *Montgomery*; P. P. *O'connor*, *Doni A. French*; z hrab. *Roscommon*, Sir M. S. *Stewart* z hrabstwa *Renfrew*; P. H. *Curties* i W. *Burrell* z hrabstwa *Sussex*; P. H. *Corry* i Sir. H. *Stewart* z hrabstwa *Tyrone*.

— Podług praw kraju amerykańskiego nad rz. *Mississippi*, Indianie, mieszkający w jego terytorium mają prawo obywatelstwa, w całym tego wyrazu znaczeniu. Dla tej więc przyczyny, *Mushulatabba*, naczelnik ludu *Choktawskiego*, został obowiązany znajdować się na wyborach, iako kandydat do reprezentacyi stanu na kongresie; przytém, ieden z amerykańskich dzienników czyni uwagę, iż ten jego wybór może nastąpić, ponieważ jego pokolenie jest bardzo liczne.

— W Anglii gruntownie dowiedziono ciekawego wypadku względem elektryczności, to jest, iż iey przeyscie z iednego przewodnika na drugi bardzo się wyrażaie odmienia, wedle sposobu, którym iest pęd czyli bieg iey kierowany; tak, n. p., elektryczność dodatna wcale łatwiej przechodzi z miedzi do cynku, niżeli z cynku do miedzi. To ważne odkrycie wyjaśnia wielką liczbę zjawień, które dotąd uważano za przeciwne porządkowi natury (anomalies).

— Wiadomości, pod 4 maja otrzymane z *Siera-Leona* są bardzo smutne. Kilkaściami miesięcy ta osada znajdowała się w stanie prawie otwartego buntu. Niektóre z pomiędzy osób, co w niewielkiej liczbie przeżyły epidemią, ostatecznie wydarzoną, zaczęto rozsiewać niezgodę; szczęściem, rzeczy wzięły pomyślniejszy obrót. Szoner *St. Helena*, należący do kompanii indyjskiej, do portu przybył zupełnie ogołocony z lin, i miał tylko 7 ludzi swego ekwipażu, gdyż był złupiony i zniszczony przez rozbojników morskich.

— Wiadomości z *Maracaibo* donoszą, iż 2000 żołnierzy wojsk *Boliwara* przeszło na stronę *Paeza*. (J.d.S.P.)

— Dnia 21 —

Donoszą z *Portsmouth*, iż Xiążę Pruski *August* obejrzał dnia 17 b. m. tameczną zbrojownią, a potem udał się w dalszą podróż.

Dnia 6 b. m. kapela zmarłego Króla została uwolnioną od służby, lecz pobierać będzie pełną płacę do dnia 6 października.

Państwo Monarcha darował towarzystwu zoologicznemu wszystkie ptaki i czworonożne zwierzęta zmarłego Króla, w ilości 150 sztuk. (G.W.)

## DANIJA.

Sztokholm dnia 17 sierpnia.

Jego Królewska Wysokość, Następca Tronu, przybył dzisiaj do tej stolicy, w zupełnym stanie zdrowia, przebywszy na morzu, z przyczyny wiatrow przeciwnych, dni ośm, a zatym odprawivszy podróż wcale przykrą. Sejm norweskki wyznaczył 12,000 specjesów norweskich, na koszt koronacyi Królowey, w *Chrystyanii*. (J.d.S.P.)

Hamburg dnia 25 sierpnia.

Wczora, przez sztafetę otrzymano z birży paryskiej wiadomości pod datą 20 t. m. Trzy od sta były po 75 fr. 70. Papiery neapolitańskie 71, hiszpańskie 41½. (J.d.S.P.)

## WŁOCHY.

Rzym dnia 14 sierpnia.

Papież zniósł nazawsze walki byków, które od dawnych czasow w *Rzymie* się odbywały, w mauzoleum Augusta, a dla zabawy mieszkańców dozwolił innych zabaw, takich, któreby łagodziły obyczaje ludu rzymskiego. (J.d.S.P.)

Neapol dnia 14 sierpnia.

Król Neapolitański ostatecznie mianował ministrem spraw zagranicznych Xiążęcia *Cassaro*, swóiego Posła w *Wiedniu*, na miejscu D. Antoniego *Statella*. W ostatnich dniach lipca, w miasteczku *Drosi*, (w prowincyi *Kalabrii-Dalszej*) umarła kobieta, nazwiskiem *Rozalia Pangallo*, wieku lat 132; urodziła się 3 sierpnia 1698, a otrzymała była wsparcie dobroczynne od trzech Królów: *Karola III*, *Ferdynanda I* i teraźniejszego. Do samej śmierci używała dobrego zdrowia, i była nadzwyczajney pamięci. (J.d.S.P.)

## TURCYA.

Od granic Serwii d. 4 sierpnia.

Komisarści domu Rothzydów, w tych dniach, przybyli do kwarantanny *Semlińskiej*. Jakkolwiek wielkim iest niedostatek pieniężny, którego *Porta* doznaie teraz, Ministrowie iednakże nie przyjęli żadnych ofiarowanych pożyczek, i oświadczyli, iż wszelki rodzaj pożyczki stałby się dla kraju ciężarem bardzo przykrym. (J.d.S.P.)

## WIADOMOŚCI ROZMAITE.

W miesiącu lipcu, roku teraźniejszego, umarł w *Londynie* Dżozé *Fernades Madrid*, poseł nadzwyczajny i minister pełnomocny rzeczypospolitej *Kolumbijskiej*, przyjaciel i polubieniec *Boliwara*. Oprócz swoich zdolności dyplomatycznych, odznaczył się także w zawodzie literatury dramatycznej, napisał albowiem dwie tragedye: *Gwatimozina* i *Atala*, z których pierwsza była dobrze przyjętą na teatrze w *Bogota*.

— W *Edyńburskim* dzienniku umieszczonej ciekawey Dr. *Hankoka* artykuł o ruchach, wynikających od nalania kilku kropel alkoholu do niewielkiej szklanki, z olejem laurowym. Ruchy te są w pewien sposób podobne do obrótu planet, trzeba tylko, dla ich wzbudzenia, nalewać krople nie razem, lecz powoli. W takim przypadku, cząstki alkoholu, naprzemian się przyciągając, to odpychając iedną drugą, w ciągu kilku dni opisują ruchy obrótowe w oleju laurowym. Jak tylko te okrągłe alkoholi krople dochodzą końca swego zawodu, wstecz się wracają po niewielkiej, krzywey linii excentrycznej, bynajmniej się o siebie nie tłukąc, chociażby najszybciej szła iedna za drugą. Podczas tego doświadczenia dostrzegł P. Dr. *Hankok*, iż cząstki alkoholu łączą się w wielkie krople kulcowate, które, po zlanu się razem, zaczynają podobneż krążenie, gdy tymczasem mniejsze cząsteczki, opuszczając pierwszą swoją drogę, zaczynają krążyć około większych, na wzór planet głównych i satellitow. (G.S.P.)

Pozwolono drukować. Z polecenia JW. Litewskiego Wojennego Gubernatora.  
Andrzej Bucharski Rzeczywisty Radca Stanu i Kawaler.

w Drukarni Redakcyi.

DODATEK